

SAULIUS LILEIKIS

Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla, Lietuva
Lithuanian Maritime Academy, Lithuania

JŪRINĖ MEMUARISTIKA: VERTYBINIS ASMENYBĖS LYDERYSTĖS DĖMUO

Marine Memoirs: A Value Element of Personality Leadership

SUMMARY

The article discusses the marine memoirs as a value element of personality leadership in the maritime sector that is hodegetically significant on the epistemological basis of personalism and the paradigm of self-development. Marine memoirs can become meaningful by giving them the status of a value guide for the professional development of a personality, for the comprehensive self-development of a future maritime leader, going beyond the narrow technological level of traditional vocational training policy. The value idea of marine memoirs is expressed in the existential professional concerns and didactic motives of experienced seafarers. They describe their experience, subtly emphasizing what they want to say to future generations of seafarers. The reader of the memoirs unconsciously turns into different characters, experiences many lives, compares, tests, seeks consolation and confirmation. Marine memoirs enrich the written culture of maritime countries. The dissemination of leadership values through memoirs in informal studies can contribute to the formation of a culture of professional awareness and distinctive meaning of personality.

SANTRAUKA

Straipsnyje svarstoma jūrinė memuaristika kaip hodegetiškai reikšmingas vertybinis asmenybės lyderystės jūrų sektoriuje dėmuo, remiantis epistemologiniu personalizmo ir ugdymosi paradigmos pagrindu. Jūrinius memuarus galima įprasminti, suteikiant jiems vertybinio orientyro statusą, kai vyksta profesinis asmenybės tapimas, būsimasis jūrų lyderis visybiškai ugdosi, peržengęs siaurai technologinį tradicinės profesinio rengimo politikos lygmenį. Vertybinę jūrinių memuarų idėją išreiškia egzistenciniai patyrusių jūrinių rūpesčiai ir didaktiniai motyvai. Aprašydami savo patirtį, tie žmonės neįkyriai atskleidžia dalykus, kuriuos jiems norisi išsakyti būsimoms jūrinių kartoms. Memuarų skaitytojas nesąmoningai persikūnija į įvairius personažus, įsijaučia į daugelį gyvenimų, lygina juos, tikrina, ieško paguodos ir patvirtinimo. Jūriniai memuarai turtina jūrinių šalių rašytinę kultūrą. Lyderystės vertybių sklaida, pasitelkiant memuarus neformaliose studijose, gali skatinti asmenybės profesinio sąmoningumo ir savito prasingumo kultūrą.

RAKTAŽODŽIAI: memuarai, jūrininkas, asmenybė, lyderystė, vertybė.

KEY WORDS: memoirs, seafarer, personality, leadership, value.

IVADAS

Jūrininkų parengtus memuarus natūraliai galima laikyti būsimojo jūrininko, jūrų lyderio, vertybiniu asmenybės tapsmo orientyru, nes jūriniai memuarai suteikia galimybių asmenybei ugdytis, užsiimti savišvieta. Memuarų tradiciškai gausu Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų šalių, įskaitant ir Lietuvą, naujųjų bei naujausiųjų laikų jūreivystės istorijoje. Lietuvoje XXI amžiuje jūrinių memuarų pamažu daugėja (plg. Šileris 2007; Ragaišis 2012; Čaikovskis 2013; Astikas 2015).

Būtų verta svarstyti mokslinę problemą epistemologiniu *personalizmo* ir *ugdomosi paradigmos* pagrindu, hodegetiškai įprasminant jūrinius memuarus, sutei-

kiant jiems minėtojo orientyro statusą. Jis esmingai svarbus profesiniam asmenybės tapsmui, šiuo atveju – būsiamajam jūrų lyderiui visybiškai ugdantis, leidžiant jam vertybiškai praturtinti savo jūrinę mentalitetą, psichologiškai peržengus siaurai technologinį tradicinės profesinio rengimo politikos lygmenį. Vertinga hodegetiškai pažvelgti į jūrinius memuarus kaip į daktinę priemonę, padedančią *sāvitai* jaunuolio asmenybei ugdytis lyderio savybes bendrosios jūrų lyderystės kontekste, atsižvelgiant į vertybines jūrinių memuarų idėjas, savilyderystę, memuarų psichologinį efektą, istorinę pažintinę memuarų reikšmę ir neformalųjį ugdymąsi.

VERTYBINĖ JŪRINIŲ MEMUARŲ IDĖJA

Normaliomis sąlygomis, vykstant profesiniam jūrininkų rengimui, priimtinas įprastas formalus ugdymas, nes jis studentui leidžia įgyti jūrininkui reikiamų įgūdžių. Vis dėlto, motyvuojant studentus, tikslinga ieškoti ir naujų būdų, kurie padėtų ugdytis vertybines jūrų lyderystės nuostatas. Savilyderystės lygmeniu pirmenybę galima būtų teikti jaunuolio savišvietai, o viena iš galimybių šviestis – skaityti vyresnių jūrininkų parengtus memuarus, pasižyminčius daktine verte. Jūriniai memuarai yra patrauklūs jauniems žmonėms, nes leidžia pažvelgti į jūrinį gyvenimą iš memuarų autorių – patyrusių jūrininkų – perspektyvos. Vaikai, ypač jaunuoliai, skaitydami jūrinius memuarus, gali kritiškai vertinti jūrininkų patirtį bei sprendimus, taip beveik nesąmoningai motyvuodami save (ne)siekti panašaus profesinio gyvenimo. Taip pat daro įtaką ir

kiti ugdymo veikėjai: tėvai, draugai, socialinių tinklų herojai, mokytojai.

Skaitytojai neišvengiamai tapatinasi su memuarų personažais, iškiliais jūrų lyderiais bei herojiškais jų savybėmis. Aprašyta jūrininko profesinė patirtis praturtina skaitytojo – galbūt būsimojo jūrininko – asmenybę. Tokio pobūdžio savišvieta galima užsiimti, įsitraukiant į jūrinės studijas *neformalioju* būdu: jis natūraliai patrauklesnis nei rutina pasižyminčios tradicinės *formaliosios* studijos. Siekiant sukurti patrauklią studijų aplinką, tikslinga ieškoti galimybių ir, pavyzdžiui, integruoti neformalųjį ugdymąsi, kuris bus vėliau aptariamasis šiame straipsnyje, į formaliojo ugdymo studijų formatą.

Žvelgiant akademinio, aukštojo mokslo, požiūriu, būsimejieji jūrininkai galėtų būti skatinami ne tik įgyti technologinį išprusimą bei technikos valdymo įgūdžių, bet ir skaityti populiariai parašytas

jūrinės kultūros knygas kaip studijų literatūrą, praturtinančią kiekvieno jų asmenybę. Jūriniai memuarai (ne)tiesiogiai išreiškia egzistencinius patyrusių jūrininkų rūpesčius ir didaktinius motyvus: atskleisti, parodyti, neįkyriai pamokyti. Jūrininkai, aprašydami savo darbo patirtį, pabrėžia, jų požiūriu, svarbiausius dalykus, kuriuos jiems norisi išsakyti būsimoms jūrininkų kartoms. Puoselėjama profesinės patirties perimamumo vertybė, su jūrų sektoriumi glaudžiai susijusių generacijų santykio kultūra. Jei būsimasis jūrininkas susidomi vyresnių jūrininkų memuarais ar yra paskatinamas juos skaityti, jis gali susipažinti su knygos turiniu. Tai tampa svarbiu intelektualiniu veiksniu, skatinančiu bręstančio jūreivystės studento savilyderystės raidą.

Kaip minėta, jūrinių memuarų Lietuvoje pamažu daugėja. Nors memuarai formaliai nesiekia mokslo monografijos lygio, tačiau Lietuvos, kaip ir kitų šalių, moksle susiformavo terminas *egodokumentai*, kuriuos *inter alia* sudaro atsiminimai, dienoraščiai, laiškai, kelionių aprašymai. Tradiciškai egodokumentai laikomi literatūros žanro kūriniais, kuriuos nagrinėja autobiografijomis, papasakotomis istorijomis besidomintys moksliniai tyrėjai. Sąvoką *egodokumentai* įvedė mokslininkas, istorijos mokytojas ir poetas Jacquesas Presseris (1899–1970), pristigęs metodologinio instrumento Šoa tyrimams atlikti. Egodokumentą mokslininkas laikė asmeninio pobūdžio istorijos šaltiniu, kuriame jo autorius atskleidžia savo interesus ir visa, kas jam tuo metu rūpi, dalijasi džiaugsmiais, kuriuos tą akimirką patiria¹. Aprašant keliones, jūrinė memuaristika, apimanti egodokumentų visumą, tampa ypač vertinga mokslui ir akademiniam švietimui globaliu mastu,

nes joje paliudyta unikali jūrininkų profesinė gyvensena ir hodegetiškai įprasmintą jūrų lyderystės kultūrą.

Personalistiniu požiūriu ugdomąją memuarų vertę atskleidžia *kultūrinės* savilyderystės aspektas. Tyrinėjant lyderystę, memuarų žanras paprastai nenauginėjamas. *Lyderis*, ypač populiariojoje literatūroje, veikiau apibūdinamas technologijų, psichologinių mechanizmų, žmonių valdymo ir agresyvios rinkodaros kontekste, nei pristatoma to lyderio asmenybės laisvė, rūpestingumas, solidumas, socialinė atsakomybė, įskaitant brangius atsiminimus apie savo lyderystės patirtį bei konstruktyvų poveikį seekėjams. *Savilyderystė* analizuojama, pasitelkiant saviugdai skirtas strategijas, normas, taisykles, siekiant sėkmingai plėtoti asmeninius žmogaus pasiekimus (plg. Hardy 2004: 43–44).

Santykinei išskirtina *kultūrinė* savilyderystė, pagrįsta etine asmenybės kultūra, vertybėmis, plačiu apsiskaitymu. Tai glaudžiai susiję su tarpkultūriniu bendradarbiavimu, kuris natūraliai reikšmingas jūrų sektoriui. Hodegetiniu požiūriu, skirtingų šalių jūrinė memuaristika, atskleidžianti įvairius etnokultūrinius ypatumus, tačiau puoselėjanti bendrą jūreivystės idėją, gali atitinkamai paveikti būsimo jūrininko savilyderystės strategijų kūrimą ir taikymą bendrosios asmenybės kultūrinės savikūros kontekste. Lyderystė formuojasi asmenybės savilyderystės pagrindu įvairiais lygmenimis: fizinės ištvėmės, psichologiniu, socialiniu ir kt. Visus savilyderystės lygmenis praturtinantis *kultūrinis* lygmuo galiausiai subrandina lyderystę. Siekiant jūrų lyderystės, asmenybės savilyderystę kultūrinio požiūriu gali paskatinti ne tik tėvų ar senelių pasakojimai apie savo darbą jūroje, bet ir patyrusių jūrininkų memuarai.

SAVILYDERYSTĖ IR MEMUARŲ PSICHOLOGINIS EFEKTAS

Asmenybės savilyderystė, kaip saviugdos procesas, tiesiogiai siejasi su savęs motyvavimu imtis veiklos, keisti požiūrį, rūpintis psichologine savireguliacija. Vertybiniu lygmeniu labai pasitarnauja jūriniai memuarai: jie gali įkvėpti jauną žmogų ir paskatinti jį domėtis jūreivyste, tiek siekiant pramogos, tiek dėl profesinių interesų. Iš pradžių jis laisvai formuojasi jūrinį mentalitetą skaitomojo jūreivystės suvokimo lygmeniu – taip savitai stimuliuojama *visos jaunuolio asmenybės kultūros raida*. Savilyderystę jauni žmonės pradeda formuoti, keldami tikslingus klausimus, pavyzdžiui: kaip tapti sėkmingesniais, veiksmingesniais pasirinktoje veiklos srityje, siekiant susitvarkyti savo vidinį pasaulį, surasti asmenybę psichologiškai išlaisvinančius atsakymus ir sulaukti savivertę didinančio asmeninio požiūrio patvirtinimo? Jūrų lyderystė kognityviniu lygmeniu gali prasidėti, pavyzdžiui, nuo to momento, kai jaunuolis, greta jūrininkų pasakojimų ir jūrinių filmų, ima skaityti jūrinius memuarus. Skaitančio jaunuolio vidinis pasaulis praturtinamas jūrininkų kelionių ir darbo laive įspūdžiais, kurie gali sužadinti jaunojo skaitytojo norą išbandyti save laivybos srityje. Akademiniame lygmenyje atsakymus į kylančius profesinės reikšmės klausimus jis vėliau galės rasti formaliųjų jūreivystės studijų metu.

Savilyderystė reiškiasi kaip kompleksinė praktika, kuriai būdingi vertybiniai motyvai, tikslingas, individualus, savitas mąstymas, atitinkama savijauta ir elgesys, siekiant užsibrėžtų tikslų. Asmenybės, kuriai būdinga savilyderystė, elgiasi labai savarankiškai, priima sprendimus,

yra kūrybiška, lanksti ir ištverminga tiek palankioje, tiek grėsmingoje situacijoje. Asmenybės savarankiškumą jau rodo iniciatyvus pasirinkimas skaityti jūrinius memuarus. Kūrybingi sprendimai ir susiformuotos vertybinės nuostatos padeda būsimiems jūrininkams pasitikėti savimi ir nesutrikti, patekus į problemišką situaciją. Jauni žmonės memuaruose skaito apie pavojus, kurių patiriama jūroje. Tai gali paskatinti juos imtis jūreivystės, kur patirtų neapsakomų emocijų išgyvenimų, galynėdamiesi su profesiniais iššūkiais. Šiuo atveju tampa natūralu laukti stichijos problemų ir netikėtumų.

Formuojantis savilyderystę, svarbūs šie tikslingo elgesio bruožai: adekvačiai save suvokti, formuluoti tikslus, motyvuoti save, pozityviai svarstyti, ištvermingai bendrauti, gebėti priimti sprendimus ir veikti, atsižvelgiant į kitus. Šie bruožai sudaro psichologinį jūrinių memuarų turinį. Apskritai memuarai laikytini *gera pradžia*, padedančia atsiskleisti asmenybės motyvacijai siekti jūrininko profesijos, imtis jūrinių studijų ir stengtis, įgyjant kultūrinį sąmoningumą, formuoti jūrinį mentalitetą. Tačiau savilyderystė nėra vien tik savarankiškas elgesys, kurį pasirinkus, būtų nepaisoma komandos poreikių. Veiksminga savilyderystė padeda ne tik drąsiai kurti savo tapatumą, bet ir ieškoti individualiai tinkamo būdo prisidėti prie komandos sinergijos, siekiant bendro tikslo (plg. Bryant, Kazan 2013: 4–26).

Be to, tai stimuliuoja sociokultūrinę jauno žmogaus asmenybės raidą. Jūrų organizacijos, skatinančios plėtoti savilyderystę, įgyja naują jūrininkų kokybę. Jie tampa sąmoningesni, pasižymi plates-

niu – kultūrinu – požiūriu į savo darbą kaip į socialiai vertingą kūrybą, kurios principų galima aptikti jūriniuose memuaruose. Atsižvelgiant į vidinę kultūrą, natūralu, kad, neradus laimės *savyje*, neįmanoma jos rasti ir niekur kitur. Žmogus visada yra *savyje*. Jis turi savimone, todėl susivokia, gali mokytis, kritiškai spręsti ir psichologiškai bręsti, laikydamasis sąmoningai pasirinktų vertybių. Laisvai skaitomi jūriniai memuarai neišvengiamai skatina skaitytoją atpažinti knygoje aprašytus idealus, pažinti naujus, puoselėti juos, jais gyventi. Su jūreivyste susijusių gyvenimo idealų galima išmokti, bendraujant su jūrų profesionalais, studijuojant jūrinius mokslus, imantis profesinės veiklos praktikos – išbandant save laive. Vertybiškai praturtinta asmenybė tampa ramesnė, tinkamiau reaguoja problemiškosiose situacijose: studijose, darbe ir apskritai gyvenime.

Memuarų skaitymas padeda sukurti ypatingą žmogaus santykį su pačiu savimi, padedant sau rasti atsakymus į savaime kylančius egzistencinius gyvenimo klausimus, nesąmoningai persikūnijant į personažų vaidmenis ir juos vertinant. Skaitytojui gali kilti noras vėliau pačiam rašyti memuarus, dalytis savo profesine patirtimi, siekiant save išreikšti šio žanro kūryboje. Parašyto žodžio efektas – ypatingas. Antropologiniu ir psichologiniu požiūriais, gera knyga, įdomus tekstas – tai ne kas kita, kaip pokalbis su artimu žmogumi. Memuarų

autorius dalijasi savo asmenine darbo ir gyvenimo patirtimi. Tapęs memuarų žanrui išsipareigojusi menininku, jis giliau prasiskverbia į gyvenimo esmės, jautriau reaguoja į įvairią informaciją ir perteikia savo išpūdžius taip, kad skaitytojas juos išgyventų tarytum savus.

Aukšto meninio lygio kūrinys verčia skaitytoją susimąstyti apie esminius gyvenimo klausimus, svarstyti apie gyvenimo prasmę, atitinkamai vertinti žmonių poelgius. Knygose, kuriose jaučiama didžiųjų žmonių dvasia, galima rasti atsakymus į daugelį klausimų, patirti džiaugsmą, paguodą. Skaitydamas knygą, žmogus nesąmoningai persikūnija į įvairius personažus, įsijaučia į daugelį gyvenimų ir praturtina savo giluminius išgyvenimus. Prasiskverbdamas į herojų dvasinį pasaulį, skaitytojas lygina, tikrina, ieško paguodos, patvirtinimo bei savo minčių, vertybių, jausmų, elgesio pateisinimo. Skaitytojas paprastai pamiršta autorių – jis tarytum pats mato ir girdi žmones, kuriuos rašytojas jam pristato. Skaityti gerą knygą – tai tarsi kalbėtis su protingu ir rūpestingu bičiuliu, kuris nepastebimai įspėja dėl galimų klaidų, sužadina visa, kas geriausio sudėta į žmogaus prigimtį (plg. Лебедев 2001: 399).

Jūrininkų psichoprofilaktikos požiūriu, ypač jiems išgyvenant monotonijos nuobodulį, ilgalaikį stresą, kognityvinę sąveiką su knyga, žadinanti emocinius išgyvenimus, gali būti labai reikšminga: laisvalaikiu mokomasi savo gyvenime, tarytum praturtinančiame vertingu žaismu, prasmingai *užtrukti* (plg. Čepulis 2007: 16).

ISTORINĖ PAŽINTINĖ MEMUARŲ REIKŠMĖ IR NEFORMALUSIS UGDYMASIS

Memuarai, kaip literatūros žanras, iš asmeninės patirties ar stebėjimų surašytas tekstas, glaudžiai siejasi su dienoraš-

čiu bei autobiografija. Patys įvykiai ir jų aprašymas memuaruose laiko požiūriu skiriasi. Tekste autorius, remdamasis pri-

siminimais ar jų nuotrupomis, pasakoja ne vien apie save. Todėl negalima tikėtis, kad jūriniai memuarai bus tikslūs. Juose jūrininkai išreiškia subjektyviai patirtus bei savaip įvertintus įvykius, aptaria jų fragmentus, tendencijas.

Paprastai memuarų autoriai būna istorinių įvykių liudininkai, tad šie žmonės natūraliai siekia juos tikroviškai atskleisti ir interpretuoti. Daugelyje memuarų, paprastai susijusių su vienu konkrečiu įvykiu, neteikiama duomenų apie jų autorius. Memuarai, palyginti su istorinius įvykius liudijančiais metraščiais, išsiskiria tuo, kad juose vyrauja asmeninis vertinimas (plg. Baliutyte, Čiurinskas 2008: 658).

XVII amžiaus anglų pilietiniai karai tapo pagrindu daugeliui rašytinių atsiminimų, kurie vadinami tarptautiniu žodžiu *memuarai*. Ryškiausi – Edmundo Ludlow ir sero Johno Reresby parengti „Memuarai“ (angl. *Memoirs*). Šiuo kūrybos žanru ypač pasižymėjo prancūzai. Vienas garsiausių to laikotarpio memuaristų – kunigaikštis de Saint-Simonas, kurio „Memuarai“ (pranc. *Mémoires*) išgarsėjo dėl to, kad juose puikiai atskleisti aprašomi charakteriai. Tai tapo neįkainojamu duomenų apie Liudviką XIV šaltiniu. Kitas didis prancūzų memuaristas iškilo XIX amžiuje. Tai – vikontas François-René de Chateaubriandas, kuris savo paskutinius gyvenimo metus paskyrė veikalui „Pomirtiniai užrašai“ (pranc. *Mémoires d'outre-tombe*). XX amžiuje daugelis išskirtinių valstybės veikėjų ir karo dalyvių aprašė savo išgyventas patirtis memuaruose. Vertingais veikalais tapo prisiminimai apie Antrąjį pasaulinį karą. Žymiuosius memuarus parašė Anglijos vikontas Bernardas Law Montgomery. Prancūzijoje „Karo atsiminimus“ (pranc. *Mémoires de guerre*) parengė Charlesas de Gaulle².

Ryškus pasaulio mastu Didžiosios Britanijos laivynas naujaisiais laikais pasižymėjo ne tik ekonomine politine, bet ir intelektualine istorine galia. Anglų jūrinės kultūros muziejų archyvuose saugomi jūrininkų memuarai, kurie publikuojami ir šiais laikais. Lietuvoje jūrinius memuarus spausdina Lietuvos marinistikos žurnalistų klubas „Marinus“, Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla, įvairios leidyklos.

Įvairių šalių jūrininkų rašomų memuarų daugėja. Veikalams daro įtaką politinės ideologijos ir atitinkamo laikotarpio cenzūra. XX amžiuje jūrų valstybėse (ypač Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, JAV, Sovietų Sąjungoje, Skandinavijos šalyse) buvo gausu jūrinių memuarų. Jūrinių šalių rašytinė kultūra toliau turtinama unikalia jūreivystės patirtimi. XXI amžiuje jūriniai memuarai publikuojami ne tik popierinėse, bet ir elektroninėse knygose. Memuarų žanras šiais laikais populiarus, jis tiriamas istoriniu, literatūrologiniu, karybos, etnologiniu, sociologiniu, psichologiniu, edukologiniu lygmenimis. Viena vertus, memuaruose teikiama medžiaga nėra oficialus dokumentas, tad dera kritiškai vertinti jų turinį dėl autorių subjektyvumo. Kita vertus, autoriaus subjektyvumo raiška tekste suteikia skaitytojui galimybę pažinti dienoraščio autoriaus asmenybę ir atskleisti jo savilyderystę, kurią skatina autoriaus subjektyviai išsakyta patirtis, leidžianti jaunajam skaitytojui atitinkamai ją suvokti ir priimti. Tiesa, tas skaitytojas ją taip pat interpretuoja subjektyviai, derindamas savo vertybines nuostatas aprašytos jūrininkų profesinės patirties kontekste. Stengiantis užtikrinti jūreivystės visuotinumą, memuaruose surenkami skirtingų jūrininkų darbo ir gyvenimo fragmentai – juose išryškėja socialiniai,

kultūriniai, istoriniai, technologiniai atitinkamos epochos ypatumai. Verta žvelgti į aprašytus įvykius tiriamuoju žvilgsniu. Tie įvykiai iš esmės yra bendri ir artimi buvusiems, esamiems ir būsimiems jūrininkams, nepaisant skirtingų jų epochų.

Plačiau skaitant memuarus, pavyzdžiui, aukštosiose jūreivystės mokyklose, gali būti taikomas anksčiau minėtas *neformalusis* lyderystės ugdymasis. Apskritai, greta formaliojo ugdymo, studijuojant jūreivystę, tikslinga išnaudoti ir neformaliojo ugdymosi teikiamas galimybes. Neformaliai ugdytis jūrų lyderystę gali padėti visa sociokultūrinė aplinka: jūrinės kultūros paminklai, muziejai, archyvai, bibliotekos, skaityklos, kur galima rasti dominančių knygų, įskaitant memuarus, parodų salės, informacijos centrai, internetas, televizija, radijo laidos, dienraščiai, žurnalai ir kita informacinė medžiaga apie asmenybės lyderystės raišką jūrų sektoriuje. Jauni žmonės gali naudotis jūrinės kultūros vertybėmis bei svarbia informacija, padedančia rengti jūrininkus ir išreikšti save. Šiuo požiūriu reikšminga, kad, pavyzdžiui, Lietuvos aukštosios jūreivystės mokyklos, kuriai šio straipsnio autorius atstovauja, biblioteka ir toliau būtų turinama jūriniais memuarais, įdomiais ir patraukliais jūreivystės studentams. Asmenybės motyvacijos lygmeniu tikslinga skatinti būsimuosius jūrininkus vadovautis lyderystės principais, kuriuos nesunku atpažinti populiariai parašytuose memuaruose, turinčiuose didaktinę vertę. Kalbant apie motyvacijos procesą, būsimieji jūrininkai atvyksta studijuoti jūreivystės mokslų, jau šiek tiek paveikti jūrų informacinės kultūros, kuri ir toliau savitai internalizuojama aukštojoje mokykloje, atviroje įvairioms tikslingoms studijų galimybėms.

Jūreivystės studijose įgyvendinamos neformaliojo ugdymosi galimybės daro tikslinę poveikį, jos skatina asmenybę aktyviau veikti, konstruktyviau ir kūrybiškiau bendradarbiauti, vengiant tradicinių laisvą asmenybę gniuždančių *vertikaliųjų* hierarchinės priklausomybės ir *horizontaliųjų* griežto pasiskirstymo grupėmis *santykių*. Formalųjį ugdymą papildančio neformaliojo ugdymosi paskirtis – padėti būsimiesiems jūrininkams visybiškai tenkinti savo individualius studijų interesus, kultūrinio sąmoningumo, saviraiškos, mokymosi mokytis poreikius, ugdyti talentus, plėtoti svarbius profesijai įgūdžius, kurie gali tapti Bolonijos proceso aktualizuojamais asmenybės *bendraisiais gebėjimais*³.

Šiuolaikinė studijų sistema siūlo įvairių asmenybės žinių plėtotės bei gilimo būdų, skatinančių savitą jos saviraišką ir sociokultūrinę saviraidą. Skaitantis memuarus jūreivystės studentas gali papildyti, plėtoti, gilinti vertybines žinias apie jūreivystę, įgyvendinti savo sociopsichologinio pobūdžio interesus, tenkinti jūrinės saviraiškos poreikius, individualiai domėdamasis geresnio suvokimo bei vertybiškai įprasmintos profesinės motyvacijos lygmeniu. Susipažinęs su jūrine literatūra, kuri yra pasiekiamą, populiariai parašyta ir lengvai skaitoma, jis gali laisvai kelti idėjas, priimti sprendimus ir bendrauti su žmonėmis, neformaliai prisidedančiais prie to, kad jaunuoliai galėtų pamažu ugdytis lyderystės kultūrą, brandindami savilyderystę, paversdami kilnios jūrinės kultūros tapsmą asmenine profesine savastimi. Nustatyta, kad jaunystėje asmuo vertybes geriau ugdo kognityviniu lygmeniu, sąmoningai jas vertindamas ir siekdamas jas įprasminti (plg. Aramavičiūtė 2005: 122–123). Jauni-

mas gali nesunkiai suvokti ir priimti jūrinio gyvenimo vertybes, aptinkamas memuaruose. Svarbu propaguoti jūrų lyderystės vertybes, pasitelkiant memu-

arus: tai gali reikšmingai padėti būsimajam jūrininkui ugdytis profesinį sąmoningumą, taip savitai įprasminant sudėtingą savo būtį ir profesinius siekius.

IŠVADOS

Jūrinius memuarus galima įprasmininti, suteikiant jiems vertybinio orientyro statusą, svarbų profesiniam asmenybės tapsmui, būsimajam jūrų lyderiui visybiškai ugdantis. Vertybinę jūrinių memuarų idėją išreiškia egzistenciniai patyrusių jūrininkų rūpesčiai ir didaktiniai motyvai. Memuarų skaitytojas nesąmoningai persikūnija į įvairius personažus, tekste ieškodamas paguodos bei patvirtinimo.

Memuaruose aprašant unikalią jūrevystės patirtį, turtinama rašytinė jūrinių šalių kultūra. Dera kritiškai vertinti memuarų turinį dėl autoriaus subjektyvumo, kurio raiška siejasi su jo asmenybės pažinimo galimybe. Svarbu propaguoti jūrų lyderystės vertybes, naudojantis neformaliojo ugdymosi galimybėmis, pasitelkiant memuarus: tai gali reikšmingai padėti būsimajam jūrininkui ugdytis profesinį sąmoningumą ir savitą prasmingumą.

Literatūra

- Aramavičiūtė Vanda. 2005. *Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Astikas Eimutis. 2015. *Jūrų kapitono užrašai*. Klaipėda: Lietuvos aukštoji jūrevystės mokykla.
- Baliutytė Elena, Čiurinskas Mintautas. 2008. Memuarai, Račis A. (red.). *Visuotinė lietuvių enciklopedija XIV*: 658–659. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Bryant Andrew, Kazan L. Ana. 2013. *Self-Leadership: How to Become a More Successful, Efficient, and Effective Leader from the Inside Out*. New York: McGraw-Hill.
- Čaikovskis Arnoldas. 2013. *Buriuotojo svajonių paukštė. Kaip lietuvis Bronislovas Rožinskas su lenkais perplaukė Atlantą*. Klaipėda: Lietuvos marinistikos žurnalistų klubas „Marinus“.

- Čepulis Nerijus. 2007. Žaismas hermeneutiniu požiūriu, *Soter* 24: 7–19.
- Hardy Karen. 2004. Self-leadership as a Tool in Management Succession Planning, *Public Manager* 33(3): 41–44.
- Ragaišis Rimantas. 2012. *Ko bangos nenuplovė. Laido bocmano prisiminimai*. Utena: UAB „Utenos Indra“.
- Šileris Sigitas. 2007. *Kodėl anksti pražyla kapitonai*. Klaipėda: Eglės leidykla.
- Лебедев Владимир Иванович. 2001. *Экстремальная психология. Психическая деятельность в технических и экологически замкнутых системах*. Москва: Юнити-дана.

Nuorodos

- ¹ Mokslininkų laikraštis, UAB. 2013. Egodokumentai: lobių skrynia, kuri pradeda atsiverti (G. Zemlicko interviu su A. Pacevičiumi), *Mokslo Lietuva* 491: 1–3. Prieinamas internete: <http://mokslolietuva.lt/2013/03/egodokumentai-lobiu-skrynia-kuri-pradeda-atsiverti> [žiūrėta 2022 m. spalio 28 d.].
- ² Encyclopædia Britannica, Inc. 2022. Memoir. Historical Genre, *Encyclopædia Britannica*. Prieinamas internete: <https://www.britannica.com/>

topic/memoir-historical-genre [žiūrėta 2022 m. spalio 29 d.].

- ³ EUR-Lex & Legal Information Unit. 2006. *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key Competences for Lifelong Learning*. Prieinamas internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006H0962> [žiūrėta 2022 m. lapkričio 03 d.].